

ВИКОРИСТАННЯ ТВОРІВ АНГЛІЙСЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЯК ТЕКСТІВ ДЛЯ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Англійська художня література була і залишається предметом інтересу освічених людей, які проживають у різних країнах світу. Використання художніх текстів відомих англійських письменників у навчанні підвищує інтерес до вивчення англійської мови у багатьох учнів, зокрема українських студентів творчих навчальних напрямів. Причому зацікавлення художніми творами зростає, що вже неодноразово відзначали дослідники-лінгвісти.

Текст художнього твору може не лише бути засобом стимулювання щодо вивчення мови, а й сам по собі — фактом культури і зразком мови, джерелом мовних знань і матеріалом для підвищення навичок рецептивних умінь у практиці читання як виду мовної діяльності. Зрештою, тематика і проблематика художнього тексту, ідеї, висловлені автором, можуть глибоко зачепити свідомість і душу студента, викликати підсвідомі й емоційні пориви, бажання замислитися над прочитаним і висловити свою точку зору щодо прочитаного в усній чи письмовій формі, аби поділитися з товаришами по групі та порівняти свої судження з їхніми думками. Наразі читання художнього твору стає потужним стимулом до власного усного та письмового висловлювання, а, отже, до розвитку продуктивних видів мовної діяльності, що особливо важливо у навчанні поза мовним середовищем.

Інтерес до художнього твору зазвичай дедалі зростає, якщо його автор цікаво пише, й ім'я його відоме. Отож, викладачі й звертаються до творів видатних іноземних майстрів художньої літератури вже на середньому етапі навчання. При цьому слід зауважити, що не завжди досвід використання художніх творів у навчанні іноземної мови буває вдалим. Наприклад, в одному із сучасних підручників протягом кількох уроків використовується текст твору Ч. Діккенса «Посмертні записки Піквікського клубу». Чудовий твір генія англійської літератури представлено в адаптованому вигляді, він супроводжується великою кількістю коментарів, багато з яких також потребують пояснення. До того ж вивчення тексту кілька разів переривається іншими уроками цього ж підручника. Але ж головне в тому, що основною метою роботи над цим твором є вивчення певної частини матеріалу мовного мінімуму середнього етапу для його використання при переказі тексту. В результаті учні не отримують необхідного при знайомстві з цим шедевром світової літератури естетичного й емоційного задоволення, духовного збагачення.

Наведений приклад, як і багато інших, означає необхідність серйозного наукового підходу до використання художніх текстів на заняттях з англійської мови, зокрема і на середньому етапі навчання студентів творчих напрямів. Необхідність такої роботи зумовлена новими вимогами до якості і результативності вивчення англійської мови як іноземної в Україні; потребою створення й використання в навчальному процесі нових навчальних матеріалів, що підвищують ефективність навчання, стимулюють оволодіння мовою.

Тексти творів класичної літератури на середньому етапі навчання доцільно використовувати за умов розробки методики, яка враховує, з одного боку, особливості художнього твору не лише як письмового тексту, а й як твору мистецтва, з іншого боку, яка відповідає рівню комунікативної компетенції учнів. Основна мета розробки такої програми полягає у створенні методики навчання видів мовної діяльності з використанням текстів англійських письменників при одночасному осмисленні студентами художніх особливостей та культурної цінності цих творів.

Завдання зіставлення англійської мови та англійської культури з українською мовою і культурою не ставилося. Хоча у своїй практичній педагогічній діяльності автор дотримується принципу аналізу особливостей рідної мови і національної культури учнів з зіставлення з досліджуваними мовою і культурою у галузі лінгвістики. Адже це пов'язано з питанням методики роботи над художніми текстами, актуальними для навчання англійської мови студентів творчих напрямів.

Джерелами матеріалу для розв'язання поставлених завдань стали підручники та навчальні посібники з англійської мови для українських студентів, що містять художні тексти; художні тексти, відібрані автором статті для занять зі студентами; педагогічний досвід. При цьому для кожного художнього тексту повинні бути обґрунтовані такі виміри: чинники, що доводять необхідність читання, аналізу та інтерпретації саме такого твору; способи його подання учням і методика читання, аналіз та інтерпретація тощо. Наразі важливо виділити принципи та прийоми роботи з художнім текстом на середньому етапі навчання студентів творчих факультетів, а також враховувати особливості навчання читання в нефілологічних вишах за умов відсутності мовного середовища.

Важливо також представити методичні розробки та рекомендації з різних аспектів читання у навчальних цілях; накреслити шляхи координації навчання освоєння художніх текстів у практичному курсі англійської мови зі змістом курсу англійської літератури (за досвідом викладання, крім вже згаданого Чарльза Діккенса, автор публікації пропонує вивчення творів Вільяма Шекспіра, Шарлоти Бронте, Оскара Уайльда та ін.).

Основним матеріалом навчання повинні бути прозові тексти, на додаток до яких можуть використовуватися також поетичні твори. При адаптації художніх текстів необхідно приділяти особливу увагу збереженню як спільних рис художнього мовлення, так і ознак індивідуального стилю письменника.

Метою роботи над художнім текстом повинно бути розуміння змісту і форми його як твору світового мистецтва і як явища культури носіїв мови. Таким чином зміст і форма художнього тексту дозволяють при його вивченні організувати взаємозалежне навчання письма, читання та мовлення із засвоєнням необхідного для цього мовного та країнознавчого матеріалу.

Досвід роботи автора цієї публікації, як видається, дає підстави подавати не лише теоретичні викладки й описи процесів читання, аналізу та інтерпретації художніх текстів, а й пропонувати методичні розробки, виводки та ілюстративний матеріал як рекомендації для викладачів англійської мови.

Отож, добираючи художні тексти для середнього етапу навчання англійської мови, необхідно врахувати також критерії, як: відповідність тексту мовній компетенції учнів; належність твору перу видатного автора класичної англійської літератури; відповідність мовних труднощів тексту програмі навчання; художній текст не повинен перевищувати обсяг, встановлений для текстів, що пропонуються на середньому етапі навчання (не більше 1000 слів); студентам середнього етапу навчання можуть бути запропоновані лише короткі твори або фрагменти більших творів; фрагмент повинен мати композиційне і смислове завершення.

Віршовані тексти на заняттях англійської мови доцільно використовувати лише разом із прозовими — якщо вивчення вірша допомагає студентам краще зрозуміти ті чи інші аспекти прозового тексту; зміст тексту має відповідати країнознавчій компетенції студентів; тематика і проблематика тексту повинні задовольняти потреби та інтереси студентів щодо вивчення англійської мови і читання художньої літератури.

При виконанні післятекстових завдань студенти повинні вміти докладно відтворити весь текст і спробувати сформулювати його основну ідею. Вони мають ознайомитися з думками різних читачів про твір або про описані в ньому події, висловити власну думку про прочитане, можливо, вступаючи один з одним в полеміку під керівництвом викладача.

Віршовані твори (у тому числі англійські народні пісні), супутні прозовому тексту, вивчаються приблизно за тією ж схемою, що і прозовий текст, але з меншою участю мовлення й без використання письмової мови. На середньому етапі навчання недоцільно домагатися читання учнями вірша вголос; вивчення вірша має закінчуватися виразним читанням викладача.

У процесі вивчення художніх текстів студентів творчих ВНЗ доцільно використовувати як засоби зорової наочності, картини англійських художників, які за своїм змістом близькі до сюжетних колізій літературного твору.

Підсумковий контроль засвідчує, що більшість студентів набуває належних загальних умінь щодо читання та інтерпретації художнього тексту. Але рівень їхньої країнознавчої і мовної компетенції недостатній, знання й навички в галузі стилістики та образності художнього мовлення ще не забезпечують готовності до самостійного читання неадаптованої художньої літератури англійською мовою.

Нами було проведено дослідження, присвячене проблемам використання художніх текстів у практичному курсі англійської мови середнього етапу навчання для студентів творчих факультетів вищої школи. Результати показали, що для такої форми й етапу навчання доцільно використовувати тексти творів англійської класичної літератури — за умов створення необхідної методики роботи над ними. При цьому важливо враховувати як особливості художнього тексту, так і рівень підготовки студентів до їхнього читання й адекватної інтерпретації.

Для систематизації та узагальнення набутого в методиці досвіду роботи з художніми текстами було проведено аналіз наукових праць і навчальних посібників з урахуванням особистого досвіду викладача. Отримані відомості стосуються визначення мовної доступності тексту, знання учнями англійської історії і сьогодення; врахування репрезентативності тексту з точки зору представлення в ньому характерних рис англійської художньої літератури; врахування комунікативних потреб учнів та їхнього інтересу до читання художніх творів; аналізу читачького досвіду і рівня культурного розвитку учнів. Загальним є визнання того, що основною метою роботи над художнім текстом повинне бути розкриття його ідейного змісту, вираженого в образно-художній формі.

Різні викладачі по-різному вирішують питання добору художніх текстів, пов'язаних з урахуванням рівня художньої цінності творів, жанрів та обсягів текстів, з орієнтацією на той чи інший період історії англійської художньої літератури, а також умовами вивчення мови та національними традиціями навчання іноземних мов.

Працюючи над художніми текстами, варто здійснювати навчання, яке є провідним (домінантним) видом мовної діяльності, письма та виконання так званих творчих завдань, пов'язаних з їхнім розумінням і мовленням, яке використовується для усного стислого чи докладного переказу текстів, участі в дискусії приводу прочитаного. Для навчання видів мовної діяльності, для зняття мовних труднощів, а також для осягнення ідейного змісту твору та його художньо-образного вирішення запропоновано типи передтекстових, притекстових й післятекстових завдань.

Унаслідок застосування розробленої нами методики навчання учні набувають загальних умінь читання та інтерпретації художнього тексту, але ще не готові до самостійного читання оригінальної художньої літератури

англійською мовою, що вимагає подальшого навчання у цьому напрямі. У зв'язку з цим одною з актуальних тем подальших досліджень є забезпечення наступності методики роботи над художніми текстами від середнього до вищого етапу навчання і міжпредметна координація вивчення художніх творів у практичному курсі англійської мови.

Анотація: У статті розглянуто шляхи координації навчання освоєння художніх текстів у практичному курсі англійської мови зі змістом курсу англійської літератури.

Ключові слова: творчість, література, мова, стимул, тематика, мета, духовність, методика, сюжет, інтерес, жанр.

Аннотация: В статье описаны пути координации обучения освоению художественных текстов в практическом курсе английского языка с содержанием курса английской литературы.

Ключевые слова: творчество, литература, язык, стимул, тематика, цель, духовность, методика, сюжет, интерес, жанр.

Summary: In this article the ways of coordination of teaching to master the literary text in the way of practical course of English with the substance of the course of English literatureis have been studied.

Key words: creation, literature, language, stimulus, subjects, aim, spirituality, methodics, plot, interest, genre.